

Удовиченко Олександра Вікторівна,

ад'юнкт

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0233-6056>

ДОТРИМАННЯ ПЕРЕДУМОВ ТА ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПІД ЧАС УСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ АБО НЕПРОХОДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ КРИВДНИКІВ

У статті проведено аналіз дотримання передумов та принципів криміналізації під час установлення кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників. Зроблено висновок, що у цілому така криміналізація була обґрунтована. Указано на порушення окремих принципів у процесі встановлення кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, передбачене у ст. 390-1 КК України.

Ключові слова: криміналізація, обмежувальні заходи, домашнє насильство, обмежувальні приписи, кривдники.

Постановка проблеми. Установлення кримінальної відповідальності за суспільно небезпечне діяння (криміналізація) є одним із крайніх заходів реагування держави на поведінку людини. Як правильно зазначає О. Омельчук, удаватися до криміналізації необхідно лише тоді, коли інших способів впливу не існує, коли застосування альтернативних методів соціального реагування, включаючи не пов'язані із застосуванням кримінального покарання репресії, є неефективними [1, с. 141]. Це зумовлено суворістю відповідних кримінально-правових наслідків учинення такого діяння, тому одним із перших питань, які повинні бути досліджені за появи будь-якої нової норми у КК України, є обґрунтованість такої криміналізації та дотримання її передумов та принципів. Повною мірою це стосується і невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі окремі аспекти кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників розглядали у своїх роботах А. Байда, О. Бондаренко, І. Брус, Т. Бугаєць, А. Вознюк, Т. Войтюк, О. Дудоров, І. Жук, О. Книженко, Д. Крикливець, К. Новікова, Н. Лашук, Л. Палюх, Л. Садонцева, М. Хавронюк, О. Чорна, В. Шаблистий, К. Юсубов та ін. Проте окремі питання дотримання принципів та передумов криміналізації під час установлення кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників на разі залишаються недостатньо дослідженими або дискусійними.

Метою статті є аналіз дотримання принципів та передумов криміналізації під час установлення кримінальної відповідальності за невиконання обмежу-

вальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науці кримінального права під криміналізацією прийнято розуміти загальне поняття, що охоплює як процес, так і результат визначення видів діянь злочинними і кримінально караними. Як процес вона включає виявлення цілей, підстав і можливостей установлення кримінальної відповідальності за діяння, що закріплюється у відповідному кримінальному законі. Результат, своєю чергою, означає сукупність норм кримінального права, що закріплюють склади кримінальних правопорушень і відповідні санкції за їх учинення, а також підстави й умови притягнення до кримінальної відповідальності чи звільнення від неї [2, с. 25].

Разом із тим коли мова заходить про критерії, якими необхідно керуватися під час установлення кримінальної відповідальності за певне діяння, єдиного підходу до їх системи у науковій літературі немає. Так, різні дослідники виділяють передумови, умови, підстави, принципи, правила тощо криміналізації. При цьому одній й ті самі чинники у одних авторів відносяться до принципів, у других – до передумов, а у третіх – до правил. Різняться підходи і до визначення переліку таких критеріїв.

Не вдаючись у полеміку щодо цього питання, оскільки воно потребує самостійного дослідження і виходить за межі цієї роботи, зазначимо, що у цій статті ми будемо використовувати підхід, запропонований Д. Балабановою у роботі «Теорія криміналізації». Вона виділяє дві групи чинників, які впливають на криміналізацію: 1) підстави кримінально-правової заборони, що служать об'єктивними передумовами її встановлення; 2) принципи криміналізації, що відносяться до законодавчої техніки.

До підстав кримінально-правової заборони, на думку Д. Балабанової, належать: 1) суспільна безпека: неможливо встановити універсальний критерій, за яким можна було б визначити достатній для криміналізації ступінь суспільної безпеки. Під час обговорення кожної кримінально-правової новели необхідно вирішувати питання про наявність такої в конкретному виді діянь. Суспільною безпекою охоплюється наявність достатньо серйозної матеріальної або моральної шкоди, заподіяваної потерпілим, що впливає на пеналізацію і не є самостійною підставою криміналізації; 2) типовість і достатня поширеність антигромадської поведінки, але з урахуванням ступеня суспільної безпеки та страху населення перед злочинністю; 3) динаміка суспільно небезпечних діянь з урахуванням причин і умов, що їх породжують; 4) необхідність впливу кримінально-правовими заходами, при цьому було б бажаним урахувати, що кримінальна репресія – крайня форма протидії найнебезпечнішим формам девіантної поведінки; 5) урахування можливостей системи кримінальної юстиції в протидії тим або іншим формам антигромадської поведінки і як їхній складник – наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони; 6) співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації.

До принципів криміналізації дослідниця відносить: 1) відсутність прогалів у законі й ненадмірність заборони; 2) визначеність і єдність термінології; 3) доцільність – можливість створення, зміни й подальшого застосування положень кримінального закону виходячи з потреб суспільства й держави для досягнення певних цілей з урахуванням загальноправових принципів у строго встановлених законодавчих межах, що проявляється в побудові норм кримінального закону, визначенні їхньої структури, місця розташування у самому кримінальному законі й установленні співвідношення з іншими положеннями КК [3, с. 11–13].

На нашу думку, основною підставою для криміналізації діяння повинна виступати суспільна небезпечність як здатність діяння заподіювати істотну шкоду (створювати реальну загрозу заподіяння такої шкоди) охоронюваним законом правам, свободам та інтересам громадян. Як видається, невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників повною мірою наділено такою ознакою. Як правильно зазначається в літературі, суспільна безпека кримінальних правопорушень, які посягають на порядок виконання судових рішень, зумовлена особливістю побудови правової системи держави, де суд покликаний підтримувати стабільність правового порядку [4, с. 359]. Це діяння не лише порушує встановлений порядок виконання відповідних рішень суду про застосування обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або направлення для проходження програми для кривдників, а й створює реальну загрозу заподіяння шкоди потерпілому внаслідок продовження домашнього насильства. Таке діяння підриває авторитет держави в особі суду та правоохоронних органів, які виявляються нездатними забезпечити виконання власних рішень. Стийка антигромадська установка дій винного, нехтування ним рішенням суду про застосування відповідних заходів або необхідність проходження програми для кривдників також свідчать про суспільну небезпечність діяння.

Якщо говорити про відносну поширеність такого діяння, то воно є достатньо поширеним, тобто, з одного боку, не є унікальним випадком у суспільній практиці, а

з іншого – не має характеру масової практики [5, с. 157]. Так, у 2021 р. до суду з обвинувальним актом було спрямовано матеріали 115 кримінальних проваджень за ст. 390-1 КК України, а за 10 місяців 2022 р. – 90 [6].

Ураховуючи той факт, що ст. 390-1 КК України кримінальне законодавство було доповнено тільки у 2017 р. і статистики вчинення цього кримінального правопорушення недостатньо, говорити про динаміку цього суспільно небезпечного діяння складно. Аналіз статистичних даних показує, що до 2019 р. такі кримінальні правопорушення Офісом Генерального прокурора не обліковувалися, у 2019 р. до суду з обвинувальним актом передано матеріали 19 кримінальних проваджень, у 2020 р. – 77, у 2021 р. – 115 [6], тобто спостерігається динаміка збільшення відповідних кримінальних проваджень, проте визначити, пов'язано це з тим, що кількість відповідних суспільно небезпечних діянь збільшилася, або з тим, що правоохоронні органи тільки починають застосовувати нові для себе норми, проблематично.

Необхідність впливу кримінально-правовими заходами може зумовлюватися недостатньою ефективністю або неможливістю застосування норм інших галузей законодавства, виконанням узятих на себе міжнародно-правових зобов'язань. Неможливість боротьби з діяннями за допомогою інших (некримінально-правових) засобів є обов'язковою обставиною соціальної зумовленості охоронних кримінально-правових норм [7, с. 196]. Ураховуючи суспільну небезпечність діяння, застосування інших норм законодавства для впливу на винну особу видається недоцільним. Якщо особа зневажливо ставиться до рішення суду, протиставляє себе судовій системі, то вплив на неї за допомогою цивільно-правових норм навряд чи буде ефективним. Ураховуючи специфічну правову природу, суспільні відносини з приводу вчинення діяння, що розглядається, не може бути предметом і адміністративного права. Тому віднесення цього правопорушення до сфери кримінального права видається цілком логічним.

У пояснювальній записці до проекту закону, яким криміналізовано невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників, зазначається, що цей законопроект імплементує положення Стамбульської конвенції у національне законодавство, що дає можливість удосконалити кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України для боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством [8]. У зв'язку із цим необхідно зазначити таке: хоча Україна і ратифікувала Стамбульську конвенцію, в останній немає положень, які передбачали необхідність запровадження кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників. Так, у п. 3 ст. 53 Стамбульської конвенції зазначається, що сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб порушення обмежувальних або захисних приписів, виданих відповідно до п. 1, підлягало ефективним, пропорційним та переконливим кримінальним або іншим юридичним санкціям. Проте у цьому разі йдеться не просто про невиконання обмежувальних заходів, а їхнє пряме порушення, не передбачає можливості покарання за непроходження програми для кривдників, а також визначає, що відповідні заходи можуть і не визнаватися кримінальними. Це питання залишається на розсуд держави. Тому український законодавець вирішив «перестраховатися»

і з-поміж усіх можливих заходів вибрав найсуворіший – установлення кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Характеризуючи таку підставу як наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони, або, як її ще іноді називають, принцип процесуальної можливості здійснення правосуддя, відповідний склад кримінального правопорушення повинен бути сформульований таким чином, щоб його можна було довести у встановленому законом порядку і притягнути особу до кримінальної відповідальності. Наведені раніше дані судової статистики про притягнення осіб до кримінальної відповідальності за ст. 390-1 КК України свідчать про те, що цей принцип (підставу) дотримано і винних осіб цілком можливо притягати до кримінальної відповідальності, а у системи кримінальної юстиції достатньо ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони.

Співрозмірність позитивних і негативних наслідків криміналізації означає, що позитивні наслідки від криміналізації повинні переважати над негативними. Ураховуючи той факт, що невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників відноситься до кримінальних проступків і не передбачає занадто суворих заходів обмеження прав і свобод людини, можемо констатувати, що можливі позитивні наслідки у вигляді зменшення кількості випадків домашнього насильства, убезпечення потерпілих від заповідання з боку винного фізичної, моральної та майнової шкоди переважають над негативними наслідками від застосування заходів кримінально-правового впливу до винного.

Принцип відсутності прогалин у законі й ненадмірності заборони (економії кримінально-правової репресії) належить до вимог системно-правового характеру. Так, під час криміналізації діяння необхідно з'ясувати, чи не утворює нова норма прогалину в законі або, навпаки, чи не встановлюється кримінальна відповідальність за дії, які вже є криміналізованими. І ось тут виникає найбільше питань. З одного боку, криміналізація невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників не утворює прогалин у законі, спрямована на виконання положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Але, з іншого боку, відсутність ст. 390-1 КК України аж ніяк не завадила б притягати винних осіб до кримінальної відповідальності. Оскільки обмежувальні заходи, обмежувальні приписи та направлення для проходження програми для кривдників закріплюються у рішенні суду, то фактично невиконання зазначених заходів є проявом невиконання рішення суду, що є підставою для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 382 КК України. І покарання за цією статтею, як уже зазначалося, є більш суворим, аніж за ст. 390-1 КК України. Тому зазначений принцип у цьому разі не дотриманий.

Принцип визначеності, єдності термінології та повноти складу у випадку криміналізації невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників у цілому дотримано. Термінологія, що використовується у ст. 390-1 КК України, відповідає положенням інших галузей законодавства та статей КК України, діяння чітко визначене та охоплює практично всі суспільно небезпечні прояви у цій сфері. Єдина прогалина, на нашу думку, полягає у тому, що ст. 390-1 КК України не роз-

повсюджується на випадки порушення вимог термінового заборонного припису.

Принцип системно-правової несуперечності криміналізації конкретного діяння вимагає з'ясування, чи не суперечить імовірна криміналізація нормам інших галузей права, тобто чи не визнає вона злочинним дозволене іншими чинними законами. Криміналізація невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників не суперечить положенням норм інших галузей законодавства і, навпаки, спрямована на дотримання положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», забезпечення виконання його положень.

На думку О. Черної, за криміналізації невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників мають місце такі кримінологічні чинники, як серйозний ступінь суспільної небезпечності діянь, їх відносна поширеність, неможливість успішної боротьби з ними за допомогою інших заходів. При цьому відносна поширеність цього явища, на її думку, має місце, враховуючи реальну картину вчинення домашнього насильства в сім'ї, а неможливість усунути наслідки діяння без застосування заходів кримінальної репресії обґрунтовується тим, що за поодинокі випадки вчинення домашнього насильства настає адміністративна відповідальність (ст. 173-2 КУпАП), а невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників буде своєрідним предикатним злочином щодо систематичного вчинення насильства в сім'ї [9].

Із таким твердженням складно погодитися. По-перше, якщо розглядати невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників як окремих прояв невиконання судового рішення, то можна побачити, що, на думку законодавця, діяння, передбачене у ст. 390-1 КК України, є менш небезпечним порівняно з невиконанням судового рішення, адже за останнє максимальне покарання дорівнює трьом рокам позбавлення волі (у разі відсутності кваліфікуючих ознак), тоді як максимальне покарання, передбачене санкцією ст. 390-1 КК України, дорівнює двом рокам обмеження волі. За ступенем тяжкості невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників відноситься до кримінальних проступків, тоді як невиконання судового рішення – до нетяжких злочинів. Фактично законодавець у ст. 390-1 КК України запровадив привілейований склад кримінального правопорушення, суспільна небезпечність якого ніяк не пов'язана із суспільною небезпечністю домашнього насильства.

По-друге, відносна поширеність такого діяння не може обґрунтовуватися поширеністю домашнього насильства, адже це зовсім різні явища: особа, яка вчиняє домашнє насильство, не обов'язково ухилятиметься від виконання обов'язків, покладених на неї судом. Так, за даними Державної судової адміністрації, у 2020 р. за домашнє насильство було засуджено 778 осіб, тоді як за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого у ст. 390-1 КК України, – лише 14 [10]. Тобто це діяння є відносно поширеним, але прямого зв'язку його поширення з кількістю випадків домашнього насильства немає.

По-третє, установлення адміністративної відповідальності за поодинокі вчинення домашнього насильства зовсім не свідчить про неефективність протидії невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних

приписів або непроходженню програми для кривдників, адже йдеться про неефективність протидії домашньому насильству, а не діянно, передбаченому у ст. 390-1 КК України. І тим більше не може невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників виступати предикатним злочином по відношенню до систематичного домашнього насильства, адже все як раз навпаки: для застосування ст. 390-1 КК України необхідно встановити факт учинення домашнього насильства, за яке рішенням суду застосовуються відповідні заходи. Тож домашнє насильство (поодиноке або систематичне) виступає предикатним правопорушенням по відношенню до невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників. Про неможливість вирішення питання відповідальності за діяння, що розглядається, у межах інших галузей законодавства свідчить той факт, що намагання вирішити питання в межах цивільного законодавства, отримавши обмежувальний припис, натикаються на протидію та супротив із боку винної особи, яка не бажає дотримуватися відповідних обмежень, що призво-

дить до необхідності звернення до норм кримінального законодавства.

Разом із тим у науковій літературі справедливо відзначається, що застосування санкцій щодо порушників із погляду реального захисту осіб, потерпілих від домашнього насильства, є менш значним, аніж, наприклад, забезпечення виконання застосованого обмежувального заходу і припинення або профілактика його порушення. Інакше кажучи, держава має сформувавши не лише механізм дієвого та ефективного захисту прав людини, а й забезпечити його безперебійне функціонування, контролюючи виконання приписів, які стосуються, наприклад, обмежувальних заходів [11, с. 117].

Висновки. Криміналізація невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників здійснена з дотриманням основних підстав (принципів) криміналізації. Єдина проблема полягає у тому, що була встановлена відповідальність за діяння, яке і так визнавалося кримінальним правопорушенням за ст. 382 КК України, тож законодавець у цьому разі допустив, на нашу думку, надмірну криміналізацію.

Список використаних джерел

1. Омельчук М.О. Характеристика юридико-кримінологічних підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1(49). С. 138–143.
2. Гацелюк В. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ : ВАІТЕ, 2021. 228 с.
3. Балабанова Д.О. Теорія криміналізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2007. 18 с.
4. Юсубов К.В. Соціальна зумовленість кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 359–364.
5. Сийплови М.В. Принципи криміналізації суспільно небезпечних посягань у сфері громадської та приватної професійної охоронної діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 4. С. 155–158.
6. Єдині звіти про кримінальні правопорушення по державі. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravorushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
7. Пащенко О. Неможливість боротьби з діянням за допомогою інших (некримінально-правових) засобів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 6. С. 192–197.
8. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=59648&pf35401=405349>
9. Чорна О. Кримінальна відповідальність за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників в Україні. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2018. № 4. С. 144–145.
10. Інформація про результати розгляду справ у сфері протидії домашньому насильству за 2020 рік. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/nasilstvo_vidi_pokarana.xlsx.
11. Брус І. Контроль за виконанням обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2019. № 1. С. 112–123.

References

1. Omelchuk M.O. (2014). Kharakterystyka yurydyko-kryminolohichnykh pidstav kryminalizatsii suspilno-nebezpechnykh diian [Characterization of the legal and criminological grounds of criminalization of socially dangerous acts]. *Universytetski naukovi zapysky*. № 1 (49). S. 138–143. [in Ukrainian].
2. Hatseliuk V. (2021). Kryminalizatsiia suspilno nebezpechnykh diian protiahom dii Kryminalnoho kodeksu Ukrainy 2001 roku: ostanni siuzhety na foni zahalnoi palitry zakonodavchykh rishen [Criminalization of socially dangerous acts during the Criminal Code of Ukraine of 2001: the latest stories against the background of the general palette of legislative decisions]. Kyiv : VAITE. 228 s. [in Ukrainian].
3. Balabanova D.O. (2007) Teoriia kryminalizatsii [Theory of criminalization]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. 12.00.08. Odesa. 18 s. [in Ukrainian].
4. Iusubov K.V. (2019). Sotsialna obumovlenist kryminalno-pravovoi okhorony poriadku vykonannia sudovykh rishen [Social conditioning of the criminal law protection of the order of execution of court decisions]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prawa*. № 4. S. 359–364. [in Ukrainian].
5. Syiploky M.V. (2017). Pryntsyipy kryminalizatsii suspilno nebezpechnykh posiahan u sferi hromadskoi ta pryvatnoi profesiinoi okhoronnoi diialnosti [Principles of criminalization of socially dangerous offenses in the sphere of public and private professional security activities]. *Aktualni problemy vitchyznianoj yurysprudentsii*. № 6. T. 4. S. 155–158. [in Ukrainian].

6. Iedyni zvity pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi [Uniform reports on criminal offenses by state]. Retrived from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].
7. Pashchenko O. (2015). Nemozhlyvist borotby z diianiam za dopomohoiu inshykh (nekryminalno-pravovykh) zasobiv [Impossibility of combating the act with the help of other (non-criminal legal) means]. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. № 6. S. 192–197. [in Ukrainian].
8. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy u zviazku z ratyfikatsiieiu Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu z tsymy yavyschamy» [Explanatory note to the draft Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine in Connection with the Ratification of the Council of Europe Convention on the Prevention of Violence against Women and Domestic Violence and the Fight against These Phenomena»]. Retrived from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=59648&pf35401=405349> [in Ukrainian].
9. Chorna O. (2018). Kryminalna vidpovidalnist za nevykonannia obmezhuvalnykh zakhodiv, obmezhuvalnykh prypysiv abo neprokhodzhennia prohramy dlia kryvdnykiv v Ukraini [Criminal liability for failure to comply with restrictive measures, restrictive orders or failure to complete a program for offenders in Ukraine]. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. № 4. S. 144–145. [in Ukrainian].
10. Informatsiia pro rezultaty rozghliadu sprav u sferi protydii domashnomu nasyilstvu za 2020 rik [Information on the results of consideration of cases in the field of combating domestic violence for 2020]. Retrived from https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/nasilstvo_vidi_pokarana.xlsx [in Ukrainian].
11. Brus I. (2019). Kontrol za vykonanniam obmezhuvalnykh zakhodiv shchodo osib, yaki vchynyly domashnie nasyilstvo [Control over the implementation of restrictive measures against persons who have committed domestic violence]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 1. S. 112–123. [in Ukrainian].

Udovychenko Oleksandra,

Postgraduate Student

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0233-6056>

COMPLIANCE WITH THE PREREQUISITES AND PRINCIPLES OF CRIMINALIZATION WHEN ESTABLISHING CRIMINAL LIABILITY FOR FAILURE TO COMPLY WITH RESTRICTIVE MEASURES, RESTRICTIVE ORDERS OR FAILURE TO COMPLETE A PROGRAM FOR OFFENDERS

The article raises the question of the justification of criminalization of such actions as failure to comply with restrictive measures, restrictive orders or failure to complete a program for offenders. Criminal liability for committing the specified acts is provided for in Article 390-1 in Chapter XVIII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine «Criminal Offenses Against Justice». The Criminal Code of Ukraine was supplemented with the specified article in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena.

It is proposed to consider such prerequisites of criminalization as: public danger; typicality and sufficient prevalence of antisocial behavior; dynamics of socially dangerous acts; the need for influence by criminal legal measures; the availability of material resources for the implementation of the criminal law ban; ratio of positive and negative consequences of criminalization.

In addition, compliance with such principles of criminalization as: absence of loopholes in the law and non-excessiveness of the ban were investigated; definition and unity of terminology; expediency of establishing criminal liability.

Taking into account the conducted research, it was established that failure to implement restrictive measures, restrictive orders or failure to complete a program for offenders not only violates the established procedure for the execution of relevant court decisions, but also creates a real threat of harm to the victim as a result of the continuation of domestic violence.

It is concluded that, in general, the criminalization of non-compliance with restrictive measures, restrictive orders or non-completion of the program for offenders was justified. Along with this, it is pointed out the violation of certain principles in the process of establishing criminal responsibility for the criminal offense provided for in Article 390-1 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: criminalization, restrictive measures, domestic violence, restraining orders, offenders.

Надіслано до редколегії 20.02.2023